

'Kom op jongens, snel stemmen!' roept Evert.
Jonas heeft zijn gitaar al uit de hoes gehaald. Fatima drinkt nog snel een slokje water.
Muziekgroep *De Valse Noot* is erg zenuwachtig, want het is pas hun vierde optreden.
In de kleedkamer is het een drukte van belang. Allerlei artiesten zijn zich aan het omkleeden.
Een trompettist oefent zijn toonladders. En Maaïke oefent haar stem.
Zij is een van de zangeressen van *De Valse Noot*.

Dit stukje tekst gaat over het muziekgroepje *De Valse Noot*.
Dat is dus het hoofdonderwerp van deze tekst.

Voor een optreden bevinden artiesten zich meestal in hun kleedkamer.
Daar trekken zij hun toneelkleding aan en kunnen ze zich opmaken.
Muzikanten oefenen daar dikwijls nog snel hun muziekstuk.
Na het optreden wordt er in de kleedkamers afgeschminkt en omgekleed.

Op welke vraag krijg je een antwoord als je deze tekst leest?
Dat zou kunnen zijn: Wat doen artiesten in de kleedkamer?
Dit noemen we de **centrale vraag**.
Centraal betekent: wat in het midden ligt.
Dus hier: waar het over gaat, waar het om draait.

In deel 5 hebben we het al over diverse onderdelen van een tekst gehad:

- de titel:** de naam van een verhaal of boek.
- een tabel:** daar kun je alle informatie uit een tekst overzichtelijk in zetten.
- hoofdzaak:** de belangrijke informatie in een tekst.
- samenvatten:** in het kort de belangrijkste dingen weergeven.
- bruikbaarheid voor een doel:** past de tekst bij wat je wilt weten, is de tekst bruikbaar?

De centrale vraag is een zin. Een vraagzin.
Op deze vraagzin geeft de tekst een antwoord.

Fatima en Maaïke kunnen goed zingen.
Ze hebben zelfs zangles gehad.
Op zangles leer je hoe je je stem moet gebruiken.
Met je voet kun je de maat vasthouden.
Er wordt ook op de ademhaling gelet.
Bij het zingen is de ademhaling erg belangrijk.
Daarvoor moet je een goede buikademhaling aanleren.
En natuurlijk leren om niet vals te zingen, maar zuiver hoog en laag.

Bij deze tekst kun je ook weer een centrale vraag stellen.
Op welke vraag geeft de tekst een antwoord?
De centrale vraag bij deze tekst is: Wat leer je bij zangles?

GEbruik HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 2

Bron 1 (opgave 1, 4, 5 en 6)

Muziek wordt onderverdeeld in verschillende stijlen. Muziek die ongeveer hetzelfde klinkt, hoort bij dezelfde stijl. Er zijn twee hoofdcategorieën: *Westerse muziek* (uit Europa, Amerika en Australië) en *Wereldmuziek* (uit Azië en Afrika). De westerse muziek is te verdelen in *klassieke muziek* en *populaire muziek*. *Klassieke muziek* bestaat er in verschillende vormen. Bijvoorbeeld *opera* (soort gezongen toneelstuk met muziek), *orkestmuziek* (groep muzikanten met verschillende instrumenten), *kamermuziek* (een klein groepje muzikanten) en *muziek voor solo-instrumenten*. *Populaire muziek* kent veel stijlen. Zo kennen we bijvoorbeeld *country and western*, met gitaar, viool of banjo. Of *volksmuziek*, traditionele muziek uit bepaalde streken. Wat denk je van *techno*, gemaakt met computers en vol elektronische effecten? Of *heavy metal*, zeer luid gespeelde muziek met vervormd gitaargeluid en knallende drums?

Bron 2 (opgave 2, 4 en 5)

Een bijzondere muziekschool

Bent u gek op filmmuziek? Luistert u graag naar de top-50? Of geniet u juist meer van klassieke muziek? Bij 't Muzenhuis kunt u les nemen in de muziekstijl die u het meest aanspreekt. Want wij vinden het belangrijk dat u veel plezier aan onze lessen beleeft. En smaken verschillen tenslotte!

Bron 3 (opgave 3 en 4)

Je eigen gitaar stemmen

Om een mooi geluid uit je gitaar te krijgen, is het van belang om deze goed te stemmen. Je kunt dit op verschillende manieren doen: met een stemapparaat of op het gehoor. Op een stemapparaat kun je aflezen of een snaar zuiver is als je hem aanslaat. Als je aan de sleutel draait, wordt de snaar strakker of losser en de toon hoger of lager. Een stemapparaat is te koop in de muziekwinkel. Als je op het gehoor wilt stemmen, moet je eerst zorgen voor een zuivere E-snaar. Dit is de dikste snaar op de gitaar. Je kunt hem bijvoorbeeld afstemmen op een ander instrument of op het geluid van een stemvork. Daarna kun je de andere snaren stemmen vanuit deze zuivere E.

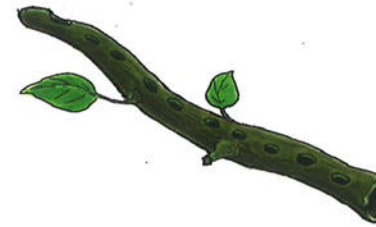

GEbruik HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 3

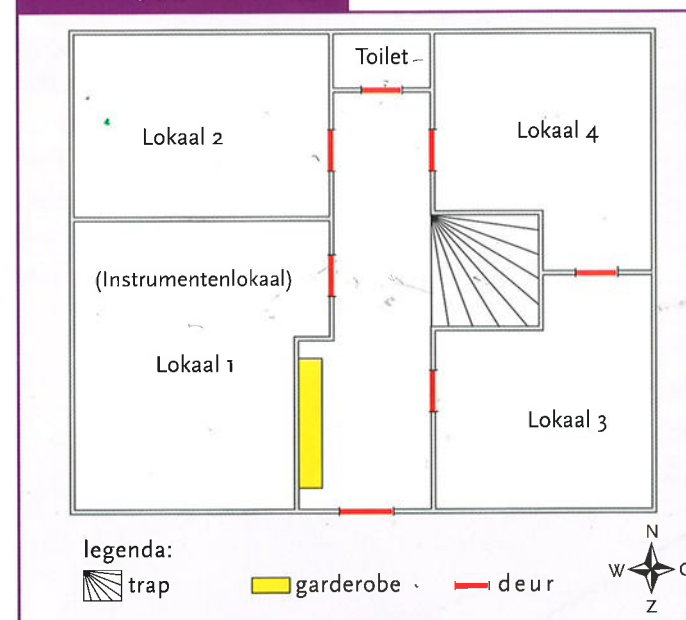

Bron 1 (opgave 1)

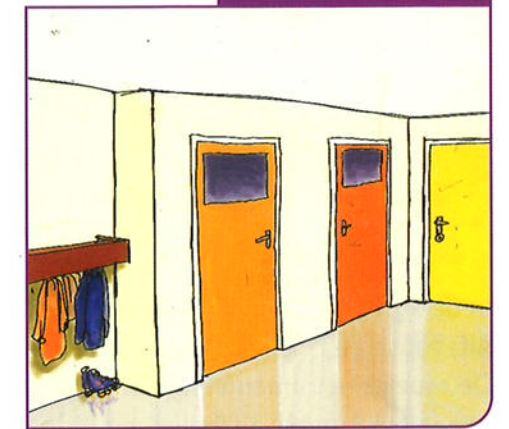
Heel vroeger was er al een dwarsfluit. Deze bestond toen uit holle stukken bot, bamboe, hout of ivoor met een paar gaatjes erin. Tegenwoordig heeft de dwarsfluit 16 gaten. Dankzij een slim kleppensysteem, heb je aan 10 vingers genoeg om al die 16 gaten open en dicht te krijgen. Theobald Boehm heeft dit in 1832 uitgevonden. In de loop der jaren zijn ook de materialen verbeterd. Nu heb je verzilverde, zilveren en zelfs gouden dwarsfluiten.

Bron 2 (opgave 2 en 3)

Bron 3 (opgave 2)

Bron 5 (opgave 2)

Bron 4 (opgave 2)

Bron 6 (opgave 4)

Een symfonieorkest bestaat uit vier groepen instrumenten: de *strijk-instrumenten* (viool, altviool, cello en contrabas), de *houtblazers* (fluit, hobo, klarinet en fagot), de *koperblazers* (hoorn, trompet, trombone en tuba) en *slagwerk* (pauk, grote trom, xylofoon en bekken).

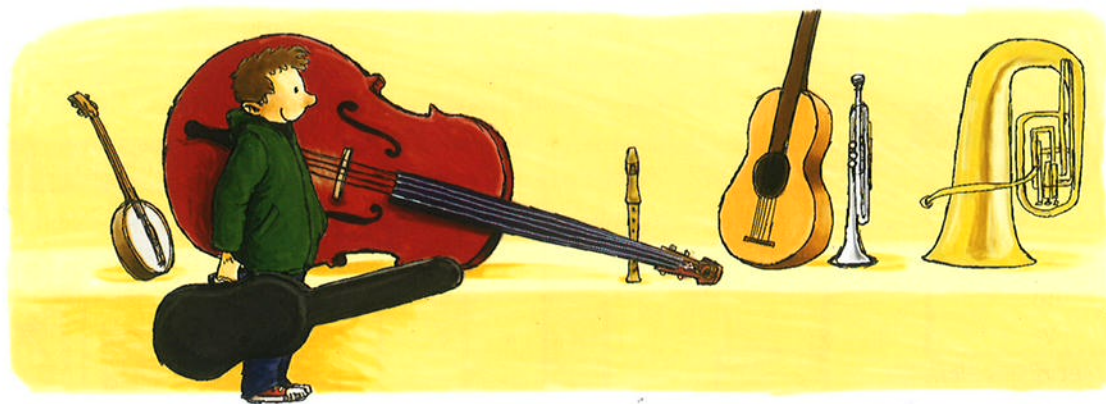

Het optreden was een daverend succes.

Er werd erg lang geapplaudisseerd en zelfs gefloten.

In de kleedkamer stopt Jonas zijn gitaar weer in de hoes.

In een rek staan vele andere instrumenten. Die moeten door de andere artiesten ook nog opgeborgen worden. Zijn ogen dwalen langs een trompet, een basgitaar, een banjo, een blokfluit en daarnaast de boxen van de geluidsinstallatie. Maar Jonas is moe en wil graag naar huis. Morgen moet hij weer gewoon naar school. Toch kijkt hij al uit naar het optreden van volgende week.

In deel 5 hebben we het al gehad over alfabetiseren.

Alfabetiseren is iets in de volgorde van het alfabet zetten.

De muziekinstrumenten die in de tekst hierboven genoemd worden, zou je ook kunnen alfabetiseren.

De volgorde wordt dan: banjo, basgitaar, blokfluit, trompet.

Als je boeken op alfabet zet, zet je ze ook zó neer

dat de beginletters in de volgorde van het alfabet staan.

Wat staat er nog meer in alfabetische volgorde?

Je kunt denken aan het **telefoonboek**.

Daarin staan alle namen alfabetisch.

Sommige namen beginnen met dezelfde letter.

Dan kijk je naar de tweede letter.

Is die ook hetzelfde, dan kijk je naar de derde letter.

En zo verder. Meneer Jansen staat bijvoorbeeld boven meneer Janssen.

Jansen A.	4625676
Jansen G.H.	4744361
Jansen R.	4740987
Jansma M.H.	4724731
Jansman A.B.M.	4755556
Janssen K.	4737662
Janssen L.	4791117
Janssens R.F.M.	4787125

Dit is een stukje uit een **encyclopedie**.

In een encyclopedie kun je opzoeken wat je wilt weten over mensen, dieren, planten, dingen en gebeurtenissen.

Alles wat je in de encyclopedie kunt vinden, staat op alfabetische volgorde.

Naast teksten staan er vaak ook plaatjes in.

Er zijn ook encyclopedieën voor de computer.

In een **woordenboek** kun je opzoeken wat woorden betekenen.

Alle woorden die je kunt opzoeken, staan in alfabetische volgorde.

Bovenaan de bladzijde staan meestal twee woorden. Het zijn het eerste en laatste woord van die pagina.

Zo kun je makkelijker zoeken op welke pagina jouw trefwoord staat.

Deze bladzijde van het woordenboek begint dus met *murmelen*.

Het laatste woord is *mythologie*.

murmelen - mythologie

334

murmelen [murmelde, heeft gemurmeld] zachtjes, onduidelijk praten: *mijn vader murmelde iets onverstaanbaars*

murw [murw] [bijvoeglijk naamwoord] niet meer in staat om je te verzetten tegen iets: *helemaal murw door de vele slagen liep de koe de vrachtauto in*

mus [de; mussen] klein, bruinachtig vogeltje dat je veel in Nederland en België ziet * *de mussen vallen dood van het dak* het is bloedheet weer

museum [muuzeem] [het; museums & musea] gebouw waar je kunstvoorwerpen, historische of andere bijzondere dingen kunt bekijken

musical [mjoezikül] [de; musicals] toneelstuk met veel muziek en dans

musiceren [muuziesgerün] [musicerde, heeft gemusicerd] muziek maken

musicus [muuziekus] [de; music] iemand die voor zijn beroep muziek maakt: *de musicus trad op voor een volle zaal*

musket [de; muskieten] tropische steekmug

müsli [muusli] [de] = muesli

muts [de; mutsen] kledingstuk voor op je hoofd, zonder uitstekende rand of

gitaar (v. Gr. *kithara, een type lier; Ital.: chitarra; Fr.: guitare; Du.: Gitarre; Eng.: guitar), tokkelinstrument met 8-vormige houten klankkast en een vlak onder- en bovenblad. Het bovenblad heeft een rond klankgat of F-sleutelgaten waarover de snaren lopen, die met een kam bevestigd en gespannen zijn over de toets (hals). Hierop zijn dwarsstaafjes (zgn. fretten) aangebracht, om de plaatsing der vingers aan te geven. De zes snaren (tot 1750 vijf, soms zes, dubbele snaren) zijn gestemd in E A d g b e'.

muzikaal bent, heb je talent om muziek te maken

muzikant [de; muzikanten] iemand die muziek maakt: *veel jonge muzikanten wilden met Koninginnedag op straat wat extra's verdienen*

mysterie [misteerie] [het; mysteriën & mysteries] iets raadselachtigs en onbegrijpelijks: *het was een groot mysterie hoe de stoelen op de tafel waren gekomen*

mysterieus [misteerjeus] [bijvoeglijk naamwoord] geheimzinnig, raadselachtig: *gisteren kreeg ik een mysterieus kaartje zonder naam erop*

mythe [miete] [de; mythen & mythes]

• oud verhaal over goden of goddelijke voorouders

• onwaar verhaal waarvan veel mensen denken dat het waar is: *het is een mythe dat ganzen dom zijn*

mythologie [mietoologie] [de; mythologieën] alle mythen van een volk of cultuur samen: *in de Griekse mythologie komen veel goden voor, zoals Zeus en Apollo*

Een encyclopedie of woordenboek kan ook uit meerdere delen bestaan.

Die losse delen staan ook weer in alfabetische volgorde.

Een encyclopedie behandelt per deel woorden die beginnen met een aantal letters uit het alfabet. Bijvoorbeeld deel A-B, C-D enz.

Als je iets over muziek wilt opzoeken, kijk je in het deel met de letter M.

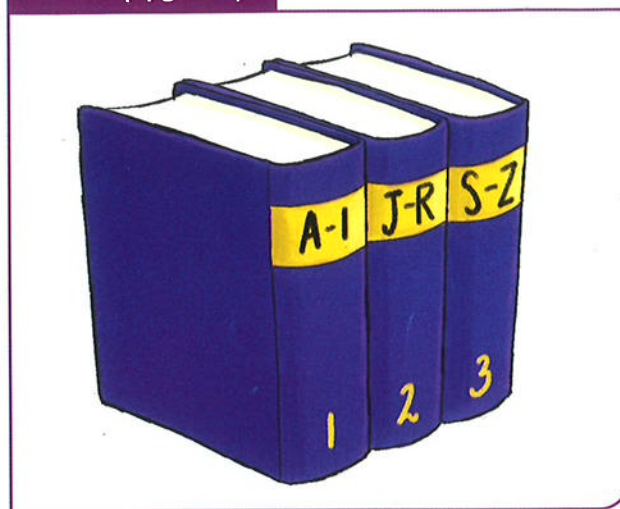
GEbruik HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 4

GEbruik HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 5

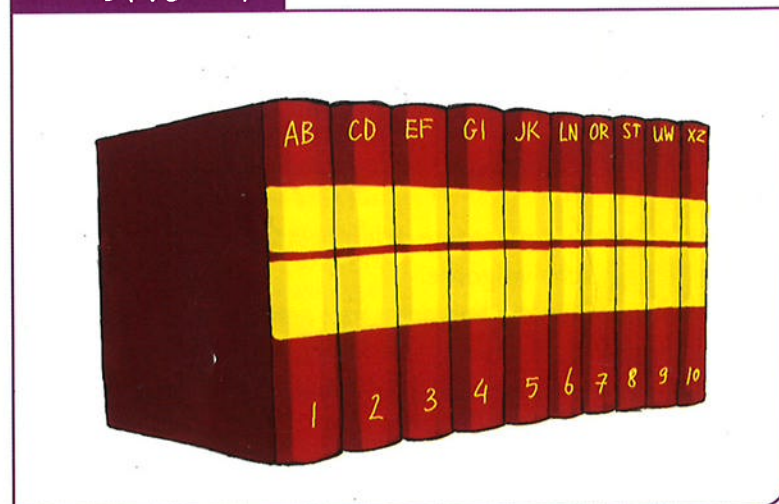
Bron 1 (opgave 1)

Bron 2 (opgave 1 en 2)

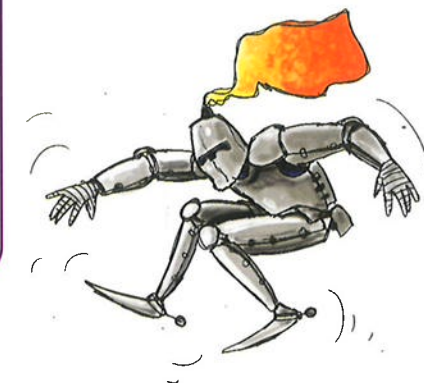
Evert wil tijdens het volgende optreden graag country- en westernmuziek spelen.
Maaïke heeft altijd in een koor gezongen.
Zij zou juist graag a capella willen zingen.
Het maakt Fatima allemaal niet zoveel uit, maar hardrock vindt ze echt niets.
Dan komt Jonas met een oplossing.
Ze kunnen voor de lol een countrynummer instuderen.
Daarvoor moeten Evert en Jonas eerst een optreden van de bekende Bob Wills bestuderen.
Fatima en Maaïke gaan akkoord. Toch luisteren zij in de tussentijd liever naar liedjes van Rob de Nijs.

Bron 3 (opgave 2)

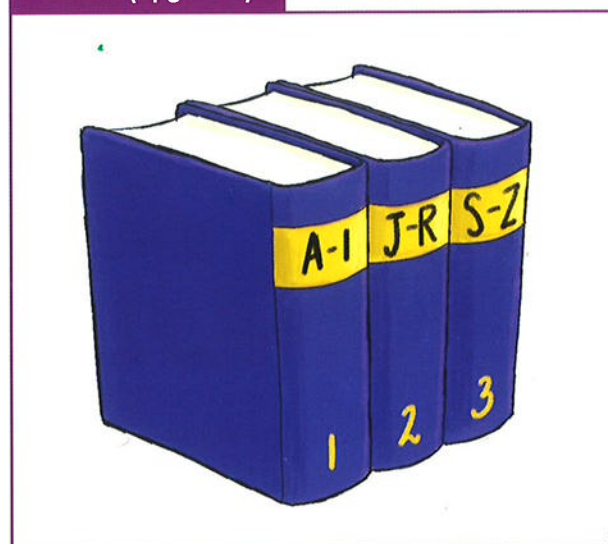

Bron 1 (opgave 1)

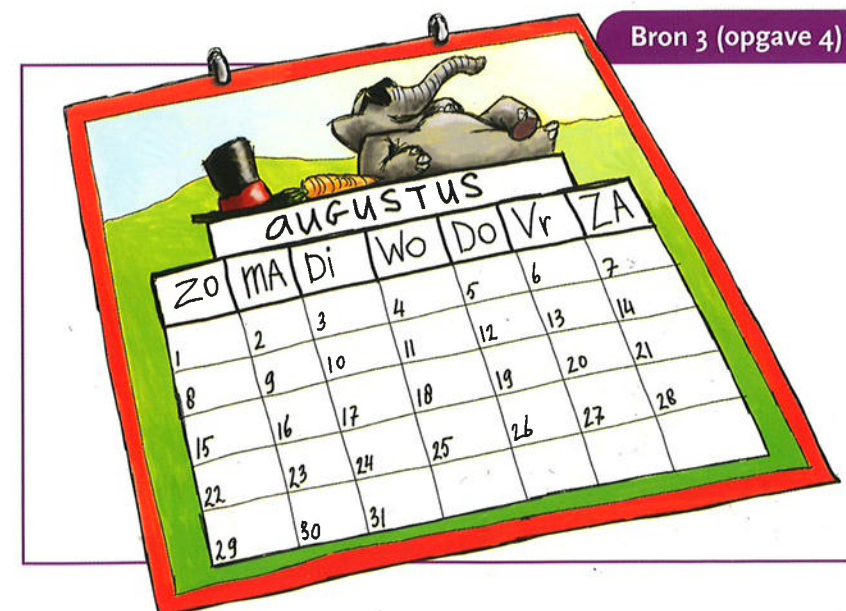
Een pauk is een grote, bolle trommel van koper.
Je speelt er op met stokken van hout.
Vaak hebben de stokken zacht vilt aan de uiteinden.
De eerste pauken dateren uit de riddertijd.
Eerst werden pauken vooral gebruikt door muzikanten die speelden voor de mensen van adel.
Daarna werden ze ook gebruikt door muziekkorpsen van legers.
In de 17e eeuw begon men ze ook in kerken en in orkesten te gebruiken.

Bron 2 (opgave 2)

Bron 3 (opgave 4)

Muziek

De week is omgevlogen. Muziekgroepje *De Valse Noot* is alweer op weg naar een volgend optreden. Vandaag worden ze door Everts vader met de auto gebracht. Dat is wel fijn, want dan hoeven ze niet zo met hun instrumenten te sjouwen.

De gitaren liggen al achterin en nu kunnen ze op weg.

Fatma frunnikt zenuwachtig aan een touwtje van haar jas.

'Let jij op de weg, Jonas?' vraagt Everts vader nadat hij ingestapt is.

'Hier heb je de wegenkaart.' De auto zoekt Vogelenzang uit.

Jonas zit voorin. Even later tuurt hij al aandachtig op een stukje van de kaart van Nederland.

'We moeten naar Hoorn,' zegt Maaïke, terwijl ze over zijn schouder meekijkt.

Jonas gebruikt een wegenkaart.

Ze gaan naar *Hoorn*, maar weten de weg niet.

Dan is een wegenkaart een handig hulpmiddel.

Op de kaart ziet Jonas het **vakkenstelsel**.

Bovenaan de kaart staan letters en langs de zijkant cijfers.

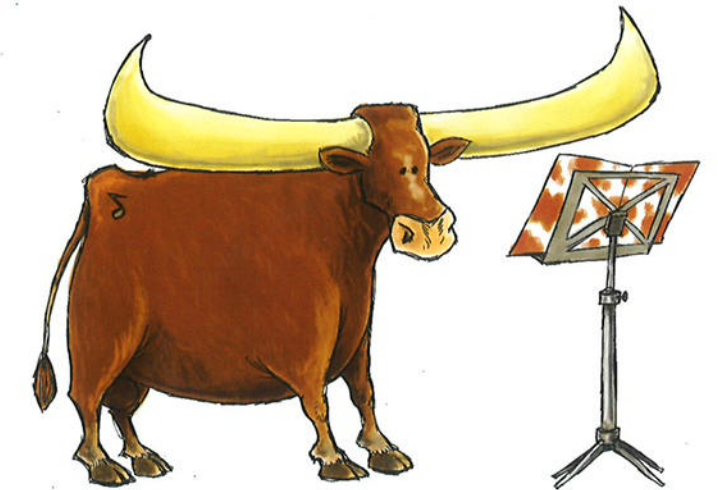

Op de achterkant van de kaart staat het **register**.

Dat is de alfabetische lijst met plaatsnamen.

Daarin zoekt Jonas *Hoorn* (in Noord-Holland).

Haarlem	E7
Harderwijk	H7
Heemskerk	E6
Heemstede	E7
Heerhugowaard	F5
Hoofddorp	E7
Hoorn	G5
Huizen	G7

Zie je het staan?

Op de kaart is Hoorn te vinden in vak G5.

'Hoe ver is het ongeveer Jonas?' vraagt Everts vader.

Daarvoor kijkt Jonas naar de **schaallijn**.

Op de kaart is het van *Purmerend* naar *Hoorn* ongeveer 3 cm.

Jonas rekt het snel uit.

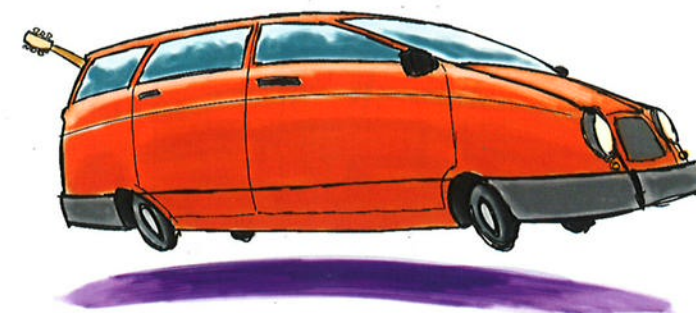
1 cm op de kaart is in het echt 5 km.

Dus 3 cm is in werkelijkheid 15 km.

'Dan denk ik dat we er over ongeveer 20 minuten/een kwartiertje zullen zijn,' antwoordt Everts vader.

Als ze er bijna zijn, pakt Evert de stadsplattegrond.

Daarop zoekt hij op dezelfde manier het gebouw van *Zonig Zuid* waar ze moeten spelen.

GEbruik hierbij werkboek blz. 6

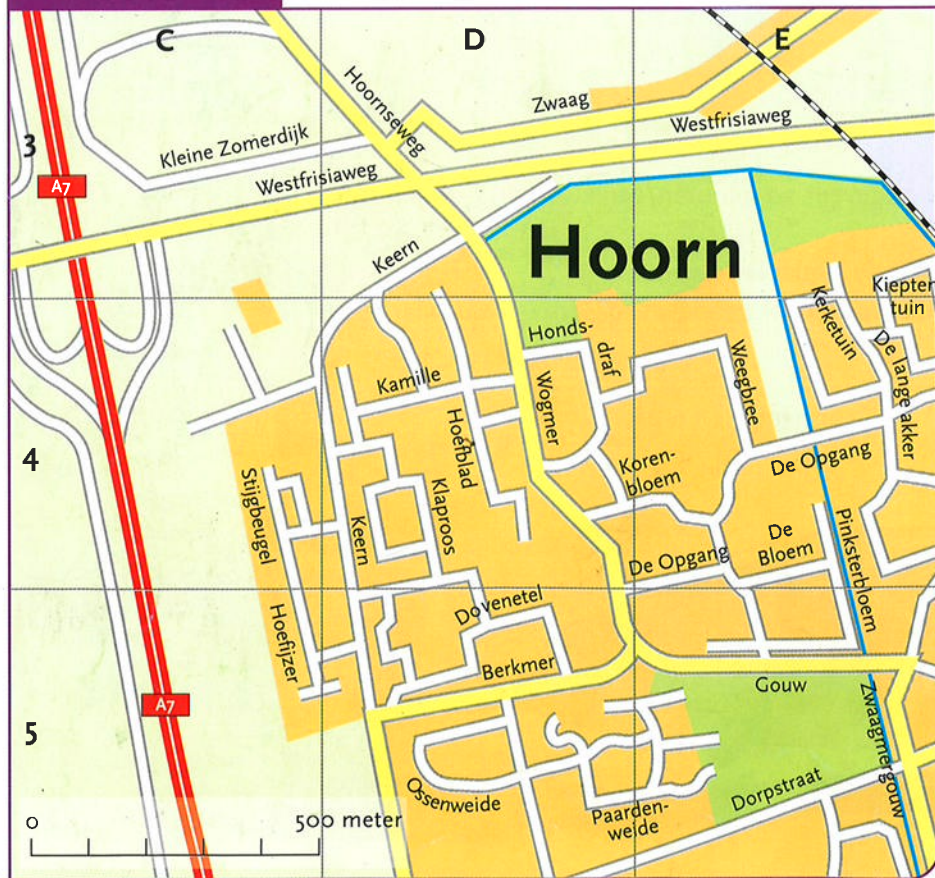
Bron 1 (opgave 1, 2 en 3)

Br. 2 (opg. 1, 2, 3)

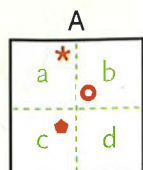
- Bennebroek D8
- Bloemendaal D7
- Haarlem D7/D8
- Heemstede D8
- Hillegom D9
- Hoofddorp E9
- Katwijk aan zee B10
- Lisse C9/C10
- Nieuw-Vennep D9
- Noordwijkerhout C10
- Vogelenzang C8
- Zandvoort C8

Bron 3 (opgave 4)

Bron 4 (opg. 6)

Soms staan er in een vak meerdere namen van plaatsen. Om het opzoeken van een naam dan makkelijker te maken verdeelt men elk vak weer in vier kleinere vakjes. In het register wordt dat aangegeven met een kleine a, b, c of d. Kijk maar naar het voorbeeld.

GEbruik hierbij werkboek blz. 7

Bron 1 (opgave 1)

Een orkest is een groep mensen met instrumenten die samen muziek maken. Er zijn heel veel soorten orkesten: harmonie-orkesten, jazzorkesten, fanfares, zigeunerorkesten, poporkesten en natuurlijk symfonieorkesten. Het verschil zit hem in de muziek die ze spelen en de instrumenten die ze daarbij gebruiken.

Bron 2 (opgave 2)

Bron 3 (opgave 4)

	cola	sinas	7-Up	ijsthee	appelsap	chocomel
Evert	6	-	1	-	3	2
Jonas	3	2	-	-	2	4
Maike	-	5	2	-	1	-
Fatima	1	2	1	4	-	-

Het is een drukke tijd. Muziekgroep *De Valse Noot* wordt steeds vaker gevraagd ergens op te treden. Over twee maanden mogen ze zelfs in het concertgebouw spelen. En in maart gaan ze meedoen aan een muziekfestival. Fatima is erg zenuwachtig. 'Mijn hele familie komt kijken. Straks zing ik van angst nog vals!' bibbert ze. 'En hoe kunnen we al die afspraken onthouden? Het zijn er al zo veel.' 'Het komt allemaal goed', stelt Maaïke haar gerust. 'We maken gewoon een duidelijk overzicht van alle optredens.' En dat doen ze.

datum	plaats	tijd
24 januari	Vogelenzang	20.00 uur
16 februari	Hoorn	20.30 uur
17 februari	Landsmeer	20.00 uur
9 maart	Bennebroek	19.00 uur

Zo'n duidelijk overzicht als je hierboven ziet, noem je een **tabel**.

titelkolom			kolom		
↓	tabeltitel				
↓	A	B	C	D	E
1	A ₁				E ₁
2		B ₂			
3			C ₃		
4	A ₄			D ₄	

← titelrij
 ← rij
 ← cel

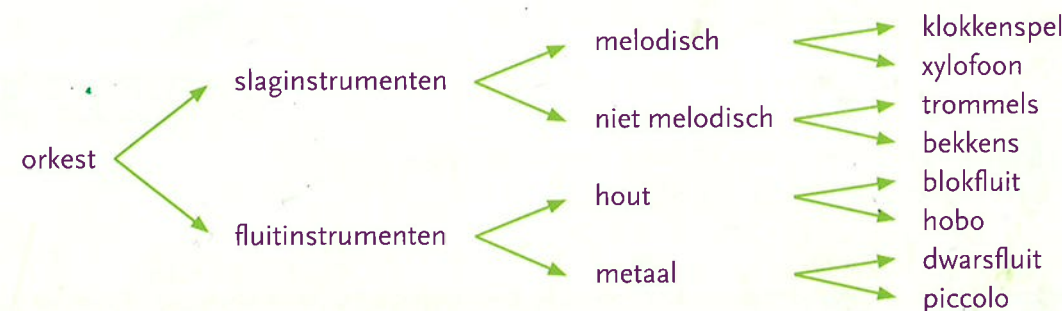
- Een **tabel** bestaat uit de volgende onderdelen:
- **Tabeltitel:** geeft aan waar de tabel over gaat.
  - **Kolom:** vakjes die onder elkaar staan.
  - **Rij:** vakjes die naast elkaar staan.
  - **Cel:** elk vakje waarin informatie staat. (een kruisje, een woord, een getal enzovoort)
  - **Titelrij:** de bovenste rij met de titels van de kolommen. (in het voorbeeld dus de cellen: A, B, C, D en E)
  - **Titelkolom:** de eerste kolom met de titels van de rijen. (in het voorbeeld de cellen: 1, 2, 3 en 4)

	gitaar
	piano
	fluit
	drum

Een tabel of een schema kan ook een **legenda** hebben. Het is een lijstje met de verklaring van de gebruikte tekens of kleuren.

Informatie kan ook overzichtelijk gemaakt worden in een **pijlschema**. Door middel van pijlen wordt een overzicht gegeven van de verschillende onderdelen.

Evert, Jonas, Fatima en Maaïke zijn in het concertgebouw. Ze luisteren naar een uitvoering van het harmonieorkest.

We hebben het al eerder gehad over de **beeldgrafiek**: een overzicht met plaatjes die een gegeven aantal voorstellen. Schema's, tabellen en grafieken maken informatie overzichtelijk.

Maaïke loopt in een muziekwinkel. Ze zou graag fluit willen gaan spelen. Er zijn zoveel fluiten te koop, ze kan maar niet kiezen.

Fluiten in muziekwinkel Toontje Hoger		
	vitrine 1	
	vitrine 2	
	vitrine 3	
	vitrine 4	

- = 2 houten fluiten
- = 2 metalen fluiten

GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 8

Bron 1 (opgave 1)

Tijdens hun optredens in Hoorn helpen Jonas en Evert de andere spelers. Er moeten heel wat instrumenten gesjouwd worden.

Aantal instrumenten bij optredens in Hoorn

datum	hulp	aantal instrumenten
28 januari	Jonas	12
	Evert	3
6 maart	Jonas	9
	Evert	2
19 mei	Jonas	15
	Evert	17

Bron 2 (opgave 2)

Na de optredens in Hoorn wordt *De Valse Noot* steeds vaker gevraagd. Zo reist het muziekgroepje heel wat af.

Afstanden in kilometers

	Hoorn	Vogelenzang	Banddorp	Nootdorp	Maatstreek
Hoorn	-	8	12	8	11
Vogelenzang	8	-	7	6	12
Banddorp	12	7	-	5	9
Nootdorp	8	6	5	-	7
Maatstreek	11	12	9	7	-

Bron 3 (opgave 3)

In Nootdorp speelt *De Valse Noot* een benefietconcert (gratis concert). Ze zamelen geld in voor medische hulp in ontwikkelingslanden. Er spelen telkens 2 muziekgroepen in één zaal. Er zijn 4 zalen waarin gespeeld wordt.

Speelschema benefietconcert Nootdorp

aanvang	zaal 1	zaal 2	zaal 3	zaal 4
19.00 uur	2 + 6	3 + 5	1 + 7	8 + 10
20.00 uur	1 + 9	7 + 8	4 + 6	2 + 3
21.00 uur	4 + 5	3 + 6	9 + 10	1 + 8
22.00 uur	7 + 10	8 + 9	2 + 5	3 + 4
23.00 uur	5 + 6	2 + 4	1 + 10	7 + 9

1 De Strandzangers	4 De Valse Noot	7 Zing Erin
2 Jodelaars	5 Gitaarslagers	8 Met De Muziek Mee
3 Trommelvliezen	6 A Capella	9 De Harde Band

GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 9

Bron 1 (opgave 1)

De geschiedenis van de klassieke muziek kunnen we indelen in tijdperken. (1) Deze tijdperken hebben allemaal hun eigen naam en hun eigen muziek. (2) In de *middeleeuwen* en daarna de *renaissance* werden er veel liederen gezongen door monniken en door minstreels. Daarna volgende de *barok*. Tijdens de *barok* ging men meer instrumenten bespelen. Het *classicisme* duurde van de achttiende tot begin negentiende eeuw. Na deze periode volgde de *romantiek*. In deze tijd was het gevoel belangrijk. (3) Dat merk je ook heel goed aan de muziek uit deze tijd.

Bron 2 (opgave 2)

Leven en werken van Johann Sebastian Bach

Karl Musica

De Barok
Rotterdam

Bron 3 (opgave 3)

	maandag	

muziekstukje gespeeld met viool
 muziekstukje gespeeld met fluit

Bron 4 (opgave 4)

